

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การศึกษาเป็นกระบวนการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ทั้งในด้านร่างกายจิตใจ และสติปัญญา รวมทั้งการพัฒนาศักยภาพซึ่งช่วยให้มนุษย์สามารถปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมได้อย่างเป็นสุข ดังนั้น การศึกษาจึงเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาคนซึ่งเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศไม่ว่าจะด้านสังคม การเมืองและเศรษฐกิจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศไทยกำลังประสบภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจ ความเจริญก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีในยุคโลกาภิวัตน์ การสื่อสาร สื่อและนวัตกรรมมีบทบาทในการกระตุ้นให้ประชาชนตื่นตัวในการเรียนรู้และแสวงหาสิ่งดี ๆ ในชีวิต การพัฒนาที่จำเป็นต่อการอยู่รอดของระบบเศรษฐกิจและความมั่นคงของสังคมไทย คือ การพัฒนาคนให้มีคุณภาพ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีความสามารถในการพัฒนาตนเองและชุมชนได้อย่างแท้จริง การจะบรรลุเป้าหมายดังกล่าว หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ต้องมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาและอบรมวิชาชีพให้กับประชาชนในชุมชน โดยการกระจายอำนาจให้ท้องถิ่นทางด้านการศึกษาด้วย

ในด้านการเมืองการปกครอง ได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติตำบล มีฐานะเป็นนิติบุคคล มีอำนาจหน้าที่ในการพัฒนาตำบลในด้านเศรษฐกิจสังคมและวัฒนธรรม และในปี พ.ศ. 2540 ได้มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2540 ซึ่งได้ให้ความสำคัญกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีหน้าที่บำรุงรักษาศิลปะ จารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่น มีสิทธิที่จะจัดการศึกษาอบรม และการฝึกอาชีพตามความเหมาะสม และความต้องการภายในท้องถิ่นนั้น และเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา อบรมของรัฐ (สมบูรณ์ เศรษฐสมบูรณ์สุข. 2547 : 95)

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ดังกล่าว สะท้อนให้เห็นว่ารัฐบาลให้ความสำคัญกับการกระจายอำนาจทางการศึกษา และการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการจัดการศึกษา โดยส่งเสริมสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้ในระบบและนอกระบบ เพื่อให้สังคมไทยเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ที่ไม่หยุดนิ่งในการพัฒนาความรู้ และการให้ความร่วมมือกับทุกฝ่ายสร้างแหล่งบริการองค์ความรู้ให้กระจายไปทั่วทุกชุมชน อย่างสอดคล้องกับลักษณะของท้องถิ่น นำไปสู่การกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นและสถานศึกษาเพื่อให้การศึกษาสนองตอบความต้องการ การพัฒนาของบุคคล ชุมชนและสังคมได้อย่างเหมาะสมและสอดคล้องกับความต้องการ

เปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว (กมล สดุดประเสริฐ, 2541 : 2) จากการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว ทั้งทางด้านการศึกษาและการเมืองการปกครอง สะท้อนให้เห็นประเด็นเกี่ยวกับ “การกระจายอำนาจทางการศึกษา” ผู้ชุมชนท้องถิ่นและ “การมีส่วนร่วมของประชาชน” ในการจัดการศึกษา ซึ่งเป็นประเด็นทางการศึกษา ที่ได้รับการยอมรับจากภาครัฐมากยิ่งขึ้นกว่าที่เคยปรากฏใน รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย และแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติฉบับต่าง ๆ ที่ผ่านมา โดย ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นหน่วยงานรองรับการกระจายอำนาจทางการศึกษาและเป็น องค์การประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา

ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เป็นองค์กรหลักองค์กรหนึ่งในการจัดกระบวนการการเรียนรู้ เพื่อให้เกิดสังคมแห่งความรู้ และสังคมยั่งยืน โดยใช้ รูปแบบการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จัดและส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิต ให้กับ ประชากรที่อยู่นอกโรงเรียน ในรูปแบบการศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย ในด้านการศึกษาขั้นพื้นฐานการศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพ การศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะชีวิต และ การศึกษาเพื่อพัฒนาสังคมและชุมชน จัดกระบวนการเรียนรู้ การบูรณาการเพื่อเติมปัญญาให้ สังคม โดยมีจุดเน้น 5 กิจกรรม คือโครงการค่ายทักษะชีวิต โครงการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ เพื่อแก้ปัญหาความยากจน โครงการพัฒนาห้องสมุดประชาชนให้เป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ตลอด ชีวิต โครงการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ โดยใช้ภาคเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา โครงการพัฒนา ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนให้เป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ตลอดชีวิตของชุมชน (ศูนย์การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย, 2552 : ไม่มีเลขหน้า)

บทบาทภารกิจที่ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย รับผิดชอบ เป็น ภารกิจที่ยิ่งใหญ่ จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องมีการขับเคลื่อนงานการศึกษานอกระบบและ การศึกษาตามอัธยาศัยให้เป็นรูปธรรม และให้สาธารณชนได้รับทราบ แต่สังคมส่วนใหญ่มักจะ มองการศึกษานอกระบบเป็นทางเลือกสุดท้าย จึงไม่ยอมรับการศึกษานอกระบบและไม่นิยมเข้า มาศึกษา มีประชาชนเพียงส่วนหนึ่งเท่านั้นที่ยอมรับว่า ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษา ตามอัธยาศัย เป็นทางเลือกในการยกระดับและต่อยอดทางการศึกษาให้แก่ตนเองได้ แต่สังคม กลับมองผลผลิตของการศึกษานอกระบบว่ายังไม่มีคุณภาพ กลุ่มเป้าหมายการศึกษานอกระบบ เป็นผู้ด้อยและขาดโอกาสทางการศึกษา (ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย, 2552 : ไม่มีเลขหน้า)

ฉะนั้น ผู้วิจัยในฐานะบุคลากรศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จึง มีความสนใจที่จะศึกษาการมีส่วนร่วมของบุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบลต่อการจัดการศึกษา ของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดบุรีรัมย์

เพื่อนำผลการศึกษาวิจัยไปพัฒนาการศึกษาของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตาม
อัธยาศัย อย่างเป็นระบบ

ความมุ่งหมายของการวิจัย

เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของบุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบลต่อการจัดการศึกษาของ
ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดบุรีรัมย์

ความสำคัญของการวิจัย

1. ทำให้ทราบการมีส่วนร่วมของบุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบลต่อการจัดการศึกษา
ของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดบุรีรัมย์
2. เป็นสารสนเทศในการนำไปปรับปรุงและพัฒนา รูปแบบการจัดการศึกษาของศูนย์
การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดบุรีรัมย์ และจังหวัด
อื่น ๆ ทั่วประเทศ

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตเนื้อหา

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาการมีส่วนร่วมของบุคลากรองค์การบริหารส่วน
ตำบลต่อการจัดการศึกษาของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย อำเภอ
เฉลิมพระเกียรติ จังหวัดบุรีรัมย์ ใน 3 ด้าน ได้แก่ ด้านกิจกรรมการจัดการศึกษา ด้านการ
ดำเนินการจัดหลักสูตร และด้านการติดตามประเมินผล

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

2.1 ประชากร ได้แก่ บุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบล อำเภอเฉลิมพระเกียรติ
จังหวัดบุรีรัมย์ ใน 2 ตำบล จำนวน 126 คน

2.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ประชากร

3. **ตัวแปรที่ศึกษา** ได้แก่ การมีส่วนร่วมของบุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบลต่อการ
จัดการศึกษาของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย อำเภอเฉลิมพระเกียรติ
จังหวัดบุรีรัมย์

นิยามศัพท์เฉพาะ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาการมีส่วนร่วมของบุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบลต่อการจัดการศึกษาของศูนย์ศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดบุรีรัมย์ เพื่อให้เข้าใจความหมายศัพท์ต่างๆ ที่นำมาใช้ในการวิจัยครั้งนี้ จึงให้นิยามศัพท์เฉพาะ ดังนี้

1. การมีส่วนร่วม หมายถึง การเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เข้ามาร่วมดำเนินกิจกรรม ตั้งแต่การวางแผนดำเนินการ การตัดสินใจ การแก้ไขปัญหา เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่ต้องการร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพและประสบผลสำเร็จ

2. การมีส่วนร่วมจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย หมายถึง การที่ชุมชนมีส่วนร่วมจัดการศึกษาและพัฒนาการศึกษานอกระบบ ในแนวทางการมีส่วนร่วมที่ชุมชนเห็นความสำคัญของการจัดการศึกษา 3 ด้าน ดังนี้

2.1 ด้านกิจกรรมการจัดการศึกษา หมายถึง มีส่วนร่วมเสนอโครงการฝึกอบรมระยะสั้น ร่วมเป็นอาสาสมัคร คณะกรรมการหรือเจ้าหน้าที่ ช่วยเหลืองาน หรือ กิจกรรมกับ ศูนย์ศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ร่วมจัดงานหรือกิจกรรมกับศูนย์ศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ในฐานะเป็นวิทยากร สมาชิกกลุ่มองค์กร กลุ่มอาชีพหรือกลุ่มแม่บ้าน

2.2 ด้านการดำเนินการจัดหลักสูตร หมายถึง มีส่วนร่วมในการวางแผน การดำเนินการจัดหลักสูตร การเข้าร่วมกำหนดโครงสร้างหลักสูตร การจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับนโยบายและมาตรฐานการศึกษา การเข้าร่วมพิจารณากิจกรรมหลักสูตรการสอน การจัดหลักสูตรการสอนในส่วนที่เกี่ยวข้องกับสภาพปัญหาในชุมชน

2.3 ด้านการติดตามประเมินผล หมายถึง มีส่วนร่วมในการติดตามดูความถูกต้องในการทำงานของศูนย์ศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ตรวจสอบความก้าวหน้าในการปฏิบัติงาน ร่วมในการประชุมรับรู้อย่างละเอียดแผนงาน โครงการ/กิจกรรม มีส่วนร่วมประเมินผลการเรียนการสอน ร่วมตรวจสอบกระบวนการเรียนการสอนของการวางแผน ร่วมประเมินหรือตรวจสอบจากผู้สำเร็จการศึกษา

3. บุคลากร หมายถึง นายกององค์การบริหารส่วนตำบล รองนายกององค์การบริหารส่วนตำบล เลขานุการนายกององค์การบริหารส่วนตำบล สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล พนักงานส่วนตำบล ลูกจ้างประจำและพนักงานจ้าง สังกัด องค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดบุรีรัมย์

4. องค์การบริหารส่วนตำบล หมายถึง องค์การบริหารส่วนตำบลในเขต
อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดบุรีรัมย์ จำนวน 2 แห่ง ได้แก่ องค์การบริหารส่วนตำบลอีสานเขต
และองค์การบริหารส่วนตำบลเจริญสุข

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
Buriram Rajabhat University